

Orkesteriyhteisöekologian lyhyt oppimäärä – Helsinki Metropolitan Orchestra

Sofia Kangas

Heinäkuinen kesäilta, seisomapaikkoja myöten täynnä oleva konserttisali, seitsemänkymmentä muusikkoa. Helsinki Metropolitan Orchestran (HMO) syntytarina on yksi esimerkki siitä, miten orkesteri voi saada alkunsa. Tapauksena se ei silti ole ainoa laatuaan – uusia kokoonpanoja syntyy jatkuvasti, kun muusikoita kootaan yhteen jonkin tietyn tuotannon esittämistä varten. Vaikka monet näistä kokoonpanoista ovat väliaikaisia, HMO kuitenkin esiintyy vielä tänäkin päivänä, seitsemän vuotta ensikonserttinsa jälkeen. Orkesterin esittelyteksteissä kerrotaan, että HMO on lunastanut ja vakiinnuttanut oman paikkansa

pääkaupunkiseudun musiikkielämässä, mutta mitä se oikeastaan tarkoittaa?

Vertailukohtia voi etsiä esimerkiksi luonnontieteistä. Yhteisöekologiassa tutkitaan eliöyhteisöjen rakennetta ja dynamiikkaa. Musiikkielämästäkin voidaan hahmotella erilaisia ”ekologisia lokeroita”, jotka kuvaavat yksittäisten orkesterien paikkaa osana kokonaisuutta ja sitä, miten ne ovat sopeutuneet ympäristöönsä. Orkesteriyhteisön toimintaan liittyviä resursseja ovat esimerkiksi tilat, aika, soittajat, soittimet ja apurahat. Sukcession käsitteellä taas voidaan kuvata yhteisössä ajan myötä tapahtuvia vähittäisiä muutoksia. Vakiintunut ja voimakkaasti erikoistunut yhteisö on tyypillisesti

itsenäisempi, järjestäytyneempi ja sillä on käytettävissään enemmän resursseja kuin nuorella yhteisöllä, mutta toisaalta myös sen kyky sopeutua ympäristössään tapahtuviin muutoksiin on heikompi, sillä erilaisien kokeilujen tekeminen on hankalampaa kuin yhteisön alkutaipaleella (Gunderson & Holling 2002).

Orkesteriyhteisön dynamiikkaa voi havainnoida myös ”bakkärillä”. Kuva: HMO ry

HMO Tempeliaukion kirkossa marraskuussa 2023, hetki ennen konserttia. Konserteissa ja avoimissa harjoituksissa orkesteriyhteisö kohtaa yleisön. Tämä vuorovaikutus on ajallisesti lyhyt mutta sitäkin tärkeämpi osa orkesteriyhteisön toimintaa. Kuva: HMO ry

Vakiintuessaan orkesteri ei ole enää kuin muuttomatkallaan levähtävä lintu, joka vain käväisee alueella ja lentää tiheensä, vaan se asettuu osaksi paikallista musiikkielämää ja -yhteisöä. Yksittäisten soittajien ja yleisön joukossa on sekä laajalajaisia ja kaikkiruokaisia generalisteja että tarkempia spesialisteja, joilla kullakin on omat vaatimuksensa, jotka voivat kohdistua muun muassa orkesterin maantieteelliseen sijaintiin, aikatauluihin ja ohjelmistoon. Näistä tekijöistä muodostuu orkesterin oma ”ekolokero”. Esimerkiksi HMO:lle ominaisia piirteitä ovat tiiviit periodit, yhdessä tekeminen sekä kannustava ja rento ilmapiiri. Orkesterin toimintaan on löytänyt tiensä monipuolinen joukko eri elämäntilanteissa olevia muusikoita. HMO:ssa soittaa muun muassa ammattiopiskelijoita, joiden omassa oppilaitoksessa ei ole sinfoniaorkesteria, soitonopettajia, joille viikonloput sopivat harjoitus-ajankohdaksi arki-iltoja paremmin, sekä alaa vaihtaneita tai eläkkeelle jääneitä ammattilaisia ja pitkään

tauolla olleita harrastajia, jotka ovat etsineet sopivaa ympäristöä jatkaa soittamista.

Jotain omaa ja ainutlaatuista vaaditaan, jotta orkesterin toiminta jatkuu vielä sen jälkeen, kun uutuudenviehätys on kadonnut, ensivaikutelmat on tehty ja alkuhuuma on muuttunut arjeksi. Luonnossakin oman ekolokeron löytäminen on lajille tärkeää, sillä lokeroiden päällekkäisyys ja haikailu samojen rajallisten resurssien perään aiheuttavat kilpailua. Kilpailusta rasittuvat molemmat tai kaikki osapuolet, ja siksi liian samankaltaiset lokerot johtavat ennen pitkää sopeutumiseen tai erikoistumiseen. Musiikin alalla kilpailua voi olla eri kulttuuritoimijoiden välillä, mutta myös esimerkiksi suhteessa muihin tapoihin viettää vapaa-aikaa. Lisäksi liiallinen toimijoiden määrä voi johtaa ympäristön kantokyvyn ylittymiseen ja siihen, että resurssit kerta kaikkiaan loppuvat kesken. Missä menee raja, onko täällä riittävästi tilaa vielä yhdelle tällaiselle seitsemän vuotta sitten perustetulle orkesterille?

Lajien väliset vuorovaikutukset ovat onneksi kuitenkin paljon muutakin kuin raakaa kilpailua, peto-saalisuhteita tai darvinistista kamppailua olemassaolosta ja eloonjäämisestä. Eliöyhteisöjen rakenteeseen vaikuttavat merkittävällä tavalla erilaiset positiiviset vuorovaikutukset, joissa ainakin toinen hyötyy ja kummallekaan ei koidu haittaa. Esimerkiksi mutualismissa molemmat hyötyvät, kommensalismissa eli pöytävierassuhteessa taas toinen osapuoli hyötyy sellaisesta asiasta, jonka vaikutus on toiselle merkityksetön. Kulttuurialan toimijoiden ei ole järkevää näivettää toisiaan sukupuuton partaalle, sillä monet hyödyistä kertautuvat. Jokainen soittoharrastuksensa elvyttänyt muusikko tai orkesterikonserttiin ensimmäistä kertaa uskaltanut kaupunkilainen on lopulta voitto muillekin. Ehkäpä kommensalismin hengessä myös jotain

Periodia varten koottu kokoonpano konkretisoituu havaittavaan muotoon ensimmäisissä harjoituksissa. Orkesteriyhteisö on kuitenkin olemassa myös periodien ulkopuolella. Kuva: HMO ry

resursseja, kuten vajaakäytössä olevia tiloja, olisi mahdollista jakaa joustavammin niin, että niistä riittäisi iloa useammalle.

Kohtuullinen määrä eliöyhteisössä ja sen ympäristössä tapahtuvia muutoksia yleensä lisää monimuotoisuutta, sillä se avaa uusia mahdollisuuksia. Vastaavasti orkesteriyhteisöissä uudenlaisten lokeroiden tavoittelu ja oman elinpiirin laajentaminen uuteen ympäristöön voivat esimerkiksi laajentaa repertuaaria ja tuoda orkesterimusiikkia entistä useamman ihmisen saavutettavaksi. Orkesterien välinen vaihtelu on myös rikkaus itsessään. Luonnossakin monimuotoinen eliöyhteisö on useimmiten tuottavampi, hyödyntää saatavilla olevia resursseja tehokkaammin sekä sietää kuormitusta ja selviytyy paremmin erilaisista ympäristössä tapahtuvista muutoksista, joita tulevaisuudessa on todennäköisesti joka tapauksessa odotettavissa, kiihtyvällä tahdilla.

Kirjoittaja on maisema-arkkitehti, harrastajaviulisti ja Aalto-yliopiston väitöskirjatutkija.

Lähteet ja kirjallisuutta

Campbell, N. A., Urry, L. A., Cain, M. L., Wasserman, S. A., Minorsky, P. V. & Reese, J. B. (2018). *Biology: A Global Approach*. Eleventh Edition, Global Edition. New York, NY: Pearson.

Gunderson, L. H. & Holling, C. S. (2002). *Panarchy: Understanding Transformations in Human and Natural Systems*. Washington, DC: Island Press.

Helsinki Metropolitan Orchestra (2024). <https://metorchestra.fi/> Luettu 4.5.2024.